

Tárgytematika / Course Description

Filozófiatörténet I.

ALTSRA1053

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: dr. Horváth Nóra

Félév / Semester: 2019/201

Beszámolási forma /

Assesment: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 6/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A tárgy tanulmányozása során a hallgatók ismerkedjenek meg a tudományos gondolkodás kialakulásával (mágia – mítosz - logosz), történetének főbb csomópontjaival, a filozófiatörténet nagy iskoláinak és személyeinek gondolati teljesítményeivel. Az alapvető filozófiatörténeti ismeretek közvetítése mellett a képzésben kiemelt szerepet kap a logikus gondolkodás képességének a kialakítása, illetve javítása. Ehhez elsősorban a szemináriumi munka nyújt lehetőséget, ahol alapvető művek kerülnek közös feldolgozásra és megvitatásra. Az első félév Kanttal zárul, a második pedig a posztmodern elméletekkel. Cél továbbá, hogy a konkrét ismerettartalmak mellett a hallgatók a képzés során sajátítsák el a nélkülözhetetlen alapvető fogalmi apparátust (terminus technicusokat), gyakorlatra és jártasságra tegyenek szert az absztrakt fogalmi és logikus gondolkodásban. Ezek együttesen lehetőséget teremtenek számukra a modern értelmiségi létre, és alapot kínálnak arra, hogy majd szintetizálják a más tárgyak tanulmányozása során nyert ismereteiket, és eligazodjanak napjaink világában.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

első görög filozófusok kérdésfeltevései. A milétozi természetbölcselet, a püthagoreusok és az eleai iskola. Herakleitosz dialektikája és a korai görög materializmus (Leukipposz és Démokritosz atomizmusa).

A szofisták és Szókratész. Az általuk végrehajtott fordulat. A szofisták filozófiatörténeti és pedagógiai jelentősége. Relativizmusuk. Szókratész etikája és logikája.

Valóság és fogalom kettészakadása a **platonai filozófiában**. Platon ideatana, ismeretelmélete és államutópiája (különös tekintettel pedagógiai nézeteire).

Arisztotelész bölcselete. Metafizikája és társadalomfilozófiája. Hatása a későbbi korok természettudományára és filozófiájára.

A hellenizmus filozófiai irányzatai. Az etikai kérdésfeltevés dominanciája és az individualizáció. A sztoicizmus, az epikureizmus és a szkepticizmus. A neoplatonizmus. A sztoicizmus és a neoplatonizmus érintkezése a keresztény filozófiával.

A korai középkor filozófiája. A patrisztika. Kereszténység és platonizmus. **Szent Ágoston** filozófiájának főbb kérdései: az akaratszabadság, az elrendelés, a kegyelem, a rossz és a bűn problémája. Az ágostoni történetfilozófia. **Boethius** és **Scotus Eriugena**.

Az érett középkor filozófiája. A hit és a tudás viszonyának alakulása, az univerzália-vita álláspontjai. A keresztény arisztotelianizmus. **Aqinói Szent Tamás** szintézise. A nominalista ferencesek tudományos teljesítményei.

A reneszánsz eszmevilága, a reneszánsz ember- és életeszmény. Dialektika és panteizmus **N. Cusanus** és **G. Bruno** filozófiájában. Utópista társadalomfilozófiák (**Campanella**, **Morus**) és réalpolitika (**Machiavelli**).

Az újkori polgári filozófia megalapozása. A tudományos megismerés módszertanának új alapokra helyezése. **Francis Bacon** empirizmusa, induktív módszere és idólumelmélete. **Descartes** racionalizmusa. A

kétkedés és a dedukció.

Hobbes mechanisztikus természetfilozófiája és államelmélete. Spinoza szubsztancia-tana, etikája és társadalomfilozófiája. Locke szenzualizmusa és államelmélete.

Az objektivizmus megkérdőjelezése Hume és Berkeley filozófiájában.

A francia felvilágosodás eszmevilága és irányzatai. Az ész dominanciája. Deizmus és ateizmus. Montesquieu társadalomfilozófiája, Voltaire egyház- és valláskritikája. Az enciklopédisták.

Pascal és Rousseau szentimentalizmusa. Rousseau kultúrkritikája és társadalomelmélete.

A német felvilágosodás individualizmusa. Leibniz monász-tana és a wolffi iskolafilozófia.

A klasszikus német filozófia. Kant kritikai filozófiája. Kopernikuszi fordulat a megismerésben. Az apriorizmus és a tiszta ész határainak kijelölése.

Apriori szemléleti formák. A három nagy kritika tematizálása. A kategorikus imperatívusz és a kanti etika formalizmusa.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESMENT'S METHOD

A rekreációs szervezés szak nappali és levelező tagozatán az első félév gyakorlati jeggyel, a második félév kollokviummal zárul. A félév végi aláírás megszerzésének (így a vizsgára bocsátásnak) feltétele az órák látogatása, illetve az azokon történő aktív közreműködés.

A gyakorlati jegy megszerzésének feltétele első félévben egy 3 oldalas beadvány elkészítése. Téma: a tematikában megjelölt bármely filozófiai mű (egy részének, fejezetének, egészének stb.) elemzése. A tematikán kívüli mű választásakor az oktatóval egyeztetni kell.

A követelményeket részletesen az oktatók szóban is ismertetik.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Jegyzet:

Hársing László: A filozófiai gondolkodás története Thalészától napjainkig (Egyetemi jegyzet) Miskolc, 1991. (több kiadásban)

Tankönyvként is használható összefoglalások (a jegyzet kiegészítésére):

Durant, Will: A gondolat hősei Göncöl Kiadó, Bp. é.n.

Lendvai L. Ferenc: A gondolkodás története. Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp. 1983.

Lendvai L. Ferenc - Nyíri Kristóf: A filozófia rövid története. (A Védáktól Wittgensteinig) Kossuth Kiadó, Bp. 1974. (több kiadásban)

Nyíri Tamás: A filozófiai gondolkodás fejlődése. Szent István Társulat. Bp. 1991.

Pais István: A görög filozófia története (egyetemi jegyzet, ELTE) Bp. 1981.

Russel, Bertrand: A nyugati filozófia története. Göncöl Kiadó, Bp. 1994.

Ajánlott irodalom

A **francia** enciklopédia. /Szemelvények/. Gondolat, Bp. 1962.

A **korai francia felvilágosodás**. /Szemelvények/. Gondolat, Bp. 1961.

Görög gondolkodók (1-5. kötet, szövegek Thalészától Theophrasztoszig), Kossuth, Bp. 1984-86.

Sztoikus eikai antológia Gondolat, Bp. 1983.

Reneszánsz etikai antológia Gondolat, Bp. 1984.

Arisztotelész: Metafizika Bp. Hatágú Síp Kiadó 1992.

Arisztotelész: Politika Bp. Gondolat 1984.

Arisztotelész: Organon Bp. Akadémia Kiadó 1961.

Augustinus: /Szent Ágoston/: Vallomások. Gondolat, 1982.

Augustinus: /Szent Ágoston/: A boldog életről. A szabad akaratról. Európa, 1989.

Bacon, Francis: Esszék. /Reneszánsz etikai antológia, Gondolat, Bp. 1984. - a továbbiakban Reneszánsz .../.

Bacon, Francis: Novum Organum. In.: Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény, Tankönyvkiadó, Bp. 1966. I. kötet 176-213. old.

Bruno, Giordano: Válogatott dialógusai. Hungária, Bp. é.n.

Comte, August: A pozitív szellem, Magyar Helikon, Bp. 1979.

Csányi Vilmos: Az emberi természet (Humánológia) Vince, Bp. 1999.

Descartes, René: Értekezés az ész helyes vezetésének és a tudományos igazság kutatásának módszeréről. /In.: Válogatott filozófiai művek, Akadémiai, 1980., 167-215. old.

Eliade, Mircea: A szent és a profán Európa, Bp. 1987.

Epikétoz: Kézikönyvecske. Európa, 1978.

Feinberg, Joel: Társadalomfilozófia, Osiris, Bp. 1978.

Feyerabend, Paul, K.: Három dialógus a tudásról, Osiris, Bp. 1999.

Fichte, Johann Gottlieb: Az ember rendeltetése. /Reneszánsz ..., 297-316. old./

Fichte, Johann Gottlieb: Az erkölcsstan rendszere. Gondolat, 1986.

Foucault, Michel: A szavak és a dolgok. A társadalomtudományok archeológiája. Osiris, Bp. 1999.

Fourier, Charles: A négy mozgás és az általános rendeltetések elmélete. Gondolat, 1977.

Fromm Erich: A szeretet művészete. Helikon Kiadó, 1984.

Freud Sigmund: A rossz közérzet a kultúrában. A pszichoanalízis foglalatja. /In: Esszék, Gondolat, Bp. 1982./

Freud Sigmund: Totem és tabu. Göncöl Kiadó.

Freud Sigmund: Mózes. Európa Kiadó, Bp. 1987.

Gadamer: Igazság és módszer Bp. Gondolat 1984.

Habermas, Jürgen: A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása, osiris, Bp. 1999.

Hartmann, Nicolai: Lételeméleti vizsgálódások Gondolat, Bp. 1972.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich: Előadások a világtörténet filozófiájáról. Akadémiai Kiadó, Bp. 1979.

Hegel: A szellem fenomenológiája Bp. Akadémia Kiadó 1973

Hegel: A logika tudománya Bp. Akadémia Kiadó 1957.

Heidegger: Lét és idő Bp. Gondolat Kiadó 1989.

Heller Agnes: A reneszánsz ember Bp. Akadémia Kiadó 1971.

Helvetius: A szellemről a társadalomhoz való viszonyában /részlet /. /In.: A francia felvilágosodás morálfilozófiája. - A továbbiakban: A francia felvilágosodás... - Gondolat, Bp. 1975-./

Holbach: Az egyetemes morál, avagy az ember kötelességei természetére alapozva /In.: A francia felvilágosodás... 344-366. old./

Horkheimer M. – Adorno Th. W.: A felvilágosodás dialektikája. Gondolat, 1990.

Hume, David: Tanulmány az emberi természetről. Gondolat, Bp. 1976.

Hume, David: Tanulmány az emberi értelemről. Magyar Helikon, Bp. 1973.

Hobbes, Thomas: Leviathán. Magyar Helikon, 1970.

Herder, Johann Gottfried: Értekezések, levelek. Európa, 1983.0

Jaspers, Karl: Bevezetés a filozófiába. Európa, 1989.

Jonathan Culler: Dekonstrukció Bp. Ozirisz Kiadó 1997.

Jung, C. G.: Gondolatok a látszatról és a létezésről, Kossuth, Bp. 1997.

Kant, Immanuel: A vallás a pusztasz ész határai belül. Gondolat, 1974.

Kant, Immanuel: A tiszta ész kritikája. Franklin Társulat, Bp. 1986.

Kierkegaard, Sören: Vagy-vagy, Gondolat, Bp. 1978.

Kierkegaard, Sören: Félelem és reszketés. Európa, Bp. 1986.

Kierkegaard, Sören: Írásaiból. Gondolat, Bp. 1969.

Kierkegaard, Sören: Filozófiai morzsák Göncöl, Bp. 1997.

Kuhn, Thomas: A tudományos forradalmak szerkezete. Gondolat, 1984.

Leibnitz, G. W.: Válogatott filozófiai írások Európa, Bp. 1986.

Machavelli, Niccolo: A fejedelem, Magyar Helikon, Bp. 1964.

Marcus Aurelius: Elmélkedések Európa 1983.

Marcus, Herbert: Az egydimenziós ember. Kossuth Kiadó, Bp. 1990.

Marx: Gazdasági-filozófia kéziratok 1844-ből (többféle kiadásban)

Montaigne: Esszék, Kritérion, Bukarest, 1976.

Morus, Thomas: Utópia, Európa Kiadó, Bp. 1989.

Mill, John Stuart: A szabadságról. A haszonelvűség. Magyar Helikon, 1980.

- Nietzsche, Friedrich:** Válogatott írásai. Gondolat, Bp. 1978.
- Nietzsche, Friedrich:** Igy szólott Zarathusztra. Osiris, Bp. 2000.
- Nietzsche, Friedrich:** Az értékek átértékelése Bp. Holnap Kiadó 1994.
- Nietzsch, Friedrich:** Adalék a morál geneológiájához Bp. Holnap Kiadó 1996.
- Nietzsche, Friedrich:** A tragédia születése. Európa, Bp. 1986.
- Nietzsche, Friedrich:** Ecce Homo Göncöl, Bp. 1994.
- Habermas, J. – Lyotard, J.-F. – Rorty R.:** A posztmodern állapot Osiris, Bp. 1993.
- Pascal, Blaise:** Gondolatok. Gondolat Kiadó, Bp. 1978.
- Pascal, Blaise:** Válogatott írások Osiris, Bp. 1999.
- Pelle János:** Ész és szenvedély. Irodalom és filozófia a francia felvilágosodás korában. Gondolat, 1982.
- Platón:** Összes művei (I-III.) Európa, Bp. 1984.
- Ricoeur, Paul:** Fenomenológia és hermeneutika Kossuth, Bp. 1997.
- Rousseau:** A társadalmi szerződésről. Értekezések és filozófiai levelek c. kötetben, 463-618. old.
- Ross, Sir David:** Arisztotelész, Osiris, Bp. 1996.
- Russel, Bertrand:** Miszticizmus és logika. Magyar Helikon, Bp. 1976.
- Russel, Bertrand:** Filozófiai fejlődésem Gondolat, Bp. 1968.
- Sartre, J. P.:** Egzisztencializmus. Hatágú Síp Alapítvány, 1991.
- Schopenhauer, Arthur:** Szerelem, élet, halál. Életbölcesség. Göncöl Kiadó, Bp. é.n.
- Schopenhauer, Arthur:** A világ mint akarat és képzet. Európa, 1991.
- Spinoza, B.:** Etika. Magyar Helikon, 1969.
- Spinoza, B.:** Teológiai-politikai tanulmány. Akadémiai Kiadó, 1984.
- Taylor, Alfred Edward:** Platon, Osiris, Bp. 1999.
- Teilhard de Chardin, P.:** Az emberi jelenség. Gondolat, 1973.
- Vidrányi Katalin:** Krisztológia és antropológia. Osiris, Bp. 1973.
- Voltaire:** Metafizikai értekezés. In.: Francia felvilágosodás..., 105-129. old.
- Voltaire:** Vers a lisszaboni földrengésről avagy az elvnek a vizsgálata, hogy minden jól van. In.: Francia felvilágosodás..., 219-227. old.
- Voltaire:** Válogatott filozófiai írásai. Akadémiai, 1991.
- Wittgenstein, Ludwig:** A bizonyosságról, Európa, Bp. 1989.
- Schleiermacher, D. Fr. E.:** A vallásról. Beszéd a vallást megvető művelt közönséghez. Osiris, Bp. 2000.
- Canterbury Szent Anzelm:** Filozófiai és teológiai művek I. Osiris, Bp. 2001.
- Hegel, G. W. Fr.:** Hit és tudás. Tanulmányok a Kritisches Journal der Philosophie-ből. Osiris, Bp. 2001.
-